

HISTORISCHE KRING EEMNES

De Groentespecialzaak van
Eemnes en omstreken!

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
 Tarwegras-sap

van der Waaij
makelaars & rentmeesters

Wakkerendijk 178A - 3755 DH EEMNES - 035-5394470
info@waaijmakelaars.nl - www.waaijmakelaars.nl

Aanbod

Verkoop

Aankoop

Taxaties

Buitenstate

welkoop
Eemnes www.welkoop.nl

AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg...

info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl

BOSCH

Technologie voor het leven

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

(035) 539 5174 | 06 559 737 39

(035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 44, nr. 3

Juni 2022

verschijnt viermaal per jaar

Druk: ISSN 1384-0657

Digitaal: ISSN 2666-6200

BESTUUR

Voorzitter:

Mw. M. Hilhorst-Loerakker, Braadkamp 2
3755 CJ Eemnes, 06 49 8120 93

Secretaris:

J.A. de Bruijn, Wakkerendijk 1,
3755 DA Eemnes, 035-531 00 38

Penningmeester:

Mw. E.C.M. Seure-van 't Klooster,
Raadhuislaan 49, 3755 HB Eemnes,
035-531 01 29
HKE-ING Bank NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:

H.A. van Hees, 035-538 98 49
D.E.C. Scherpenzeel, 06 11 52 27 50
W. van Ijken, 035-538 93 67
B. Roodhart, 06 49 09 40 69

LEDENADMINISTRATIE

M.J.H. Springer-de Koning, Ploeglaan 56
3755 HV Eemnes,
ledenadministratie@historischekringeemnes.nl

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:

Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-538 98 49, info@kleinwee.demon.nl

Redactie: Henk van Hees

Opmaak: ctmedia, Eemnes

Druk: Ditudrukwerk, Eemnes

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Huizen NH. Leden buiten dit gebied betalen € 30,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Losse nummers: € 4,- (porto € 4,- bij 1 exemplaar)
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:

J. Bakker, 035-531 22 83

Beeld en Geluid:

D.E.C. Scherpenzeel, 06 11 52 27 50

Documentatie:

J. Groeneveld, 035-538 16 09

Voorwerpen:

J. Groeneveld, 035-538 16 09

Bibliografie:

H. van der Voort, 06 47 45 20 24 na 19.00 uur

Foto's:

R.J. Ham, 035-531 14 24

Genealogie:

H.A. van Hees, 035-538 98 49

Interviews:

H.A. van Hees, 035-538 98 49

Streekdrachten:

Mw. J.M.C. Eggenkamp, 035-538 72 65

Tentoonstellingen:

D.E.C. Scherpenzeel, 06 11 52 27 50

Website:

R.J. Ham, 035-531 14 24

©2022 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Logo van HKE: ©2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

FOTO OMSLAG:

Het pand Kerkstraat 20-22-24, gebouwd in 1778 als de spinschool van Eemnes. Het is niet precies bekend hoe lang de spinschool in dit pand gevestigd was.

Inhoud

De Oudheidkamer	133
Van de voorzitter	133
Corona-cadeau Boekje "Twee neven in oorlogstijd" (<i>Henk van Hees</i>)	135
25 jaar geleden werd de laatste Kroniek van het rampjaar (1672) en verdere gevolgen. (<i>Jan Out</i>)	136
"De Eemnesser bodem geeft prijs" (<i>Jan Dop</i>)	151
Eindconclusies bij de artikelenserie over Eemnesser kleermakers (<i>Henk van Hees</i>)	153
Nieuw boek verschenen (<i>Wim Eggenkamp Gerritsoon</i>)	160
Oproep Gezocht!	161
Bestuurders van Eemnes deel 8 (<i>Harry van der Voort</i>)	162
Spinschool in Eemnes (<i>Henk van Hees</i>)	168
Lezing: 'Feest der herkenning' over jaren 50 en 60 (<i>Dolf Ruesink</i>)	170
Burgemeester en wethouders botsen over benoeming van handwerkonderwijzeres in Eemnes (<i>Harry van der Voort</i>)	174
Eemnesser vlag mee op reis! (<i>Henk Bakker</i>)	180
Het kwartaalblad van de HKE gaat op vakantie mee!	181
Inleveren kopij	182

De Oudheidkamer

Raadhuislaan 2a

Telefoon 035-5382375

Geopend: zaterdags van 14-16 uur

Toegang gratis

De Oudheidkamer is op zaterdagmiddag weer gewoon open van 14.00 tot 16.00 uur. Daarbij houden we ons aan de op dat moment geldende coronaregels. Er is een tentoonstelling te bezichtigen die als titel heeft: "De mooiste foto's en meer van het Eemnesse Namenboek". Er zijn dus mooie foto's te zien uit het boek maar ook foto's en materialen, die uiteindelijk niet in het boek terecht zijn gekomen.

"Kijk voor actuele informatie op: www.historischekringemnes.nl".

Van de voorzitter

Het derde kwartaalblad van 2022 ligt alweer voor u en hopelijk is de inhoud voor u weer de moeite waard. Ik zeg niet voor niets 'hopelijk', want ik weet eigenlijk helemaal niet, hoe het blad door u ontvangen wordt. Wordt u steeds weer verrast, slaat u artikelen over, leest u alleen de familiestukjes? Wij zouden het heel leuk vinden, als u uw reacties met ons wilt delen. (via redactie-adres: info@kleinwee.demon.nl).

De communicatie met u vinden wij heel belangrijk. Vandaar ook onze oproep op

de website en in ons blad om uw e-mailadres aan ons door te geven. Zo'n twee à drie keer per jaar willen wij een nieuwsbrief laten rondgaan onder onze leden, zodat wij u direct kunnen informeren over een aantal zaken, die op dat moment spelen.

Via zo'n nieuwsbrief kunnen wij ook gericht oproepen doen bijv. om onze werkgroepen te versterken, want we hebben veel mensen nodig! Het inrichten en opzetten van een mooie tentoonstelling kost bijvoorbeeld veel tijd en man(vrouw)-uren. Bent u handig met de computer dan kunnen wij uw hulp ook goed gebruiken. Houd dus uw mailbox in de gaten en schroom niet om u aan te melden. Alle hulp is welkom!

Rest mij nog u te melden over een extra uitgave van ons blad, genaamd "Twee neven in oorlogstijd". Een geschiedenis uit de Tweede Wereldoorlog opgetekend door Peter Bruin. Henk van Hees schrijft een begeleidend stukje in dit kwartaalblad. U krijgt deze keer dus twee boekjes voor de prijs van één .

Veel leesplezier!

Marga Hilhorst-Loerakker
Voorzitter Historische Kring Eemnes

OPROEP

**Aan iedereen, die nog niet het e-mailadres heeft doorgegeven aan de HKE!
Voor een goede communicatie vragen we al onze leden om hun e-mailadres door te geven! Dit kan naar het volgende e-mailadres gestuurd worden:**

ledenadministratie@historischekringeemnes.nl

Het kan natuurlijk ook afgegeven worden in de Oudheidkamer.

Corona-cadeau

Boekje “Twee neven in oorlogstijd”

Henk van Hees

Evert Wouters en Henk Hilhorst waren twee Eemnesser jongemannen, die de Tweede Wereldoorlog niet overleefd hebben. Nooit eerder is er op papier gezet wat er nu precies met hen gebeurd is. Op verzoek van de familie Wouters heeft Peter Bruin hiernaar onderzoek gedaan. De resultaten van dit onderzoek heeft hij beschreven in een boekje getiteld: “Twee neven in oorlogstijd”. Een stukje unieke Eemnesser geschiedschrijving. Het is nu verschenen als deel 3 in de serie “Uitgaven van de Historische Kring Eemnes”.

Omdat onze leden i.v.m. corona de afgelopen jaren veel hebben moeten missen, heeft het bestuur van de Historische Kring Eemnes besloten om dit boekje bij het derde kwartaalblad van 2022 cadeau te doen aan alle leden, die ons blad NIET per post ontvangen. Post-leden kunnen zich aanmelden om het boekje gratis te ontvangen. Het wordt dan toegestuurd nadat ze de portokosten hebben overgemaakt. We hopen dat onze leden deze bijzondere uitgave weten te waarderen.

Twee neven in oorlogstijd

Peter Bruin

**HISTORISCHE
KRING EEMNES**

25 jaar geleden werd de laatste Kroniek van het rampjaar (1672) en verdere gevolgen

Jan Out

Inleiding

1672: het rampjaar! Velen leerden dit op school. Misschien staat je ook nog bij, dat het volk redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos was? Wat was er ook al weer aan de hand; en was die ramp ook van toepassing op Eemnes en de Eemnessers? We gaan terug in de tijd en kijken wat er toen gebeurde en hoe nog lang de gevolgen ervan merkbaar waren.

Ons land, officieel “De Republiek der Verenigde Nederlanden”, had juist een jarenlange oorlog met Spanje beëindigd (de Tachtigjarige Oorlog), toen andere machtsblokken haar hegemonie in Europa wilden overnemen. Engeland had nog een appeltje met de Republiek te schillen; Frankrijk –met aan het hoofd de bekende Zonnekoning Lodewijk XIV- voelde zich oppermachtig en gerechtigd de lastige Hollanders te onderdrukken en tenslotte waren de Duitse (bisdom-)staatjes Münster en Keulen bereid hieraan mee te doen.

De Republiek was nauwelijks op een nieuwe landoorlog voorbereid; zij had haar verdediging erg verwaarloosd: forten en schansen waren deels vervallen, het leger bestond voornamelijk uit huursoldaten, die slecht bewapend waren en uit onvolledige compagnieën bestonden; de gewesten toonden weinig samenhang in het landsbestuur. Er was geen stadhouder; raadspensionaris Johan de Witt in Den Haag kreeg de schuld van de wanorde en werd door het gepeupel samen met zijn broer op 20 augustus 1672 vermoord.

De eerste veroveringen

In de maand juni ¹ verzamelde zich een grote vijandelijke, voornamelijk Franse troepenmacht bij Emmerich (Dld). De troepen van Münster en Keulen, waren juist met succes Twente binnengetrokken en gingen verder, vooral noordwaarts, richting Groningen en Friesland. Op 12 juni trok een deel van de Fransen de grotendeels doorwaadbare Rijn over. Op 18 juni passeerde een afdeling van 4000 Franse ruiters

De Franse koning Lodewijk XIV bekijkt vanaf de oever bij Elten de oversteek van zijn troepen bij het Tolhuis van Lobith over de Rijn. Een schilderij van Adam Frans van der Meulen (1632-1690), bron: Rijksmuseum.

onder aanvoering van markies De Rochefort de IJssel bij Zutphen. Deze groep trok via Wageningen en Rhenen naar Amersfoort, dat zich op 19 juni overgaf. Via het Eemland ging het verder naar Naarden; overgave volgde een dag later op 20 juni. Daarna trokken de ruiters naar Muiden. Na een kort verblijf aldaar trokken zij zich naar Naarden terug. Daar bleven 1000 tot 2000 man gelegerd.

Ondertussen was de klassieke, Hollandse landsverdediging onder leiding van Johan Maurits van Nassau-Siegen, een verre verwant van de prins Willem III van Oranje, in werking gezet. Het was de Hollandse waterlinie, een lang lint van geïndeundeerde polders met daarin diverse forten en schansen van Muiden tot Gorkum.

Om het Franse gevaar georganiseerd te keren, werd prins Willem III door de Staten van Holland op 4 juli tot Stadhouder van Holland benoemd. Ook het gewest Zeeland stelde hem als Stadhouder aan. Een week later werd hij door de Staten-Generaal als kapitein-generaal van het landleger en admiraal-generaal van de vloot benoemd.

Ondertussen waren veel bewoners van Gooi- en Eemland voor het oorlogsgevaar gevlucht. Zij zochten elders, vooral in het gewest Holland, een veilig heenkomen.

Vóór Amsterdam was er een opeenhoping van vluchtelingen: “De vluchtelingen die bij menigten van Naarden herwaards kwamen, werden bij kleine hoopen ingelaten door ‘t klinket” (= kleine deur in de stadspoort).

Vluchten per boot via de Zuiderzee was voor anderen een makkelijker weg, vooral als de daar aanwezige vijandelijke schepen zich vanwege weersomstandigheden hadden teruggetrokken. De schout van Eemnes, Peter Strick, was “bij conjuncture van tijden” met een aantal andere Eemnessers, waaronder burgemeester Jan Damen, twee schepenen en schoolmeester Bartholomeus Daniëls van Eemnes Buitendijk, naar Edam uitgeweken. Naar deze plaats waren ook veel bewoners van andere kustplaatsen, zoals Bunschoten gevlucht. ²

De Franse koning Lodewijk XIV bekijkt vanaf de oever bij Elten de oversteek van zijn troepen bij het Tolhuis van Lobith over de Rijn. Een schilderij van Adam Frans van der Meulen (1632-1690), bron: Rijksmuseum.

Eén opmerkelijke vlucht moet hier gemeld worden! Op 27 juli werd de Franse schoolmeester van Eemnes, Henri Couette, 's nachts door Amsterdamse schutters uit zijn huis weggehaald en met een boot over de Zuiderzee naar Amsterdam gebracht. De vijandelijke vloot van Franse en Engelse schepen, die zich op de Zuiderzee ophield, had zich die nacht vanwege hevige storm teruggetrokken. Onduidelijk is, waarom meester Couette opgehaald werd. Was er iets met zijn familie? Er woonde veel Couettes in Amsterdam. In ieder geval keerde hij later weer terug en was hij vanaf 1680 schoolmeester in Eemnes-Binnen. Vier jaar later keerde hij naar Amsterdam terug.

Bij de visitatie in Eemnes door de classis, op 21 augustus dat jaar, werd opgemerkt, dat “zedert ‘t vluchten somtyts niet gepredickt” werd.³ Was de predikant soms ook enige tijd afwezig of was het door het ontbreken van de kerkbezoekers?

Hoe ging het verder met de veldtocht van de Fransen? Op 23 juni gaf ook Utrecht zich over, daags hierna volgde Woerden. De Franse koning, die deze veldtocht leidde, vestigde zich in Zeist. Na een officieel ontvangst in Utrecht en het bijwonen van een openluchtmissie op het Janskerkhof aldaar, keerde hij op 10 juli weer naar Parijs terug. Franse soldaten stroopten de kustplaatsen langs de Zuiderzee af; opnieuw vluchtten veel bewoners naar Holland en elders tot in Hamburg, Antwerpen en Vlaanderen toe. Hierdoor ontbrak het veelal aan bestuurders op het platteland. De Staten van Holland verordeneerden op 27 juni dat baljuws, schouten, secretarissen en andere ambtsdragers weer terug moesten keren naar hun standplaatsen om leiding te geven aan de achterblijvers. En ook de Hertog van Luxemburg, zijn volledige naam was François-Henri de Montmorency-Bouteville, door de koning aangesteld als zijn vertegenwoordiger in Utrecht, vaardigde eenzelfde verordening uit. Met dien verstande dat laatstgenoemde dit vooral omwille van voortzetting van het innen van de belastingen deed! Alle schouten moesten binnen 8 weken het belastinggeld in Utrecht komen afrekenen!

Stadhouder Willem III inspecteert de Waterlinie in 1672. Op de achtergrond één van de forten. Schoolplaat naar een schildering van Jan Hoyneck van Papendrecht (1858-1933), bron: Wolters.

Plunderingen

De bevolking van het platteland werd gedwongen tot leveranties van vooral voeding voor mens en dier en moest verplichte werkzaamheden verrichten. In augustus werden de boeren uit de omgeving van het Huis Ter Eem (Eembrugge) gedwongen om palissaden rondom het huis te slaan en de wallen te versterken. Er waren daar zo'n 50 soldaten gelegerd.

De boeren moeten goederen leveren als foerage voor het leger. Op vrijdag 16 augustus brachten Eemnesser boeren de eerste wagens met hooi in de stad Utrecht. Op 18 augustus: *“plonderden de Fransse Vleuten, Hermelen en eyschen 150 voer hooy van Emmenes.”*⁴ Elders staat vermeld: *“Vrijdag den 16 dito (=26 augustus) hebben de boeren van Emmenes (als gestelt synde op 500 voeders hoy) eenige wagens beginnen in te brengen.”*⁵

Vanwege de onzekere toestand als gevolg van de Franse inval, waardoor het boerenbedrijf niet of nauwelijks uitgeoefend kon worden, werden diverse percelen land van het Burgerweeshuis van Amersfoort dat jaar niet verhuurd, waaronder de Kleine en de Grote Helling, in Eemnes gelegen.⁶

Plundering werd regelmatig afgekocht door het betalen van sauvegardegeld (= geld dat betaald werd om vrij te blijven van plundering). Officieel was betaling hiervoor door de Staten-Generaal verboden, maar het werd overal, ook in Eemnes, veelvuldig gedaan! Het gerecht van Eemnes-Buiten inde later het betaalde geld terug door een extra belasting op het gehoornde vee op te leggen (het hoorn- of haafgeld).

Vaak hielp zo'n betaling niet. Op 28 en 29 september 1672 werden Eemnes-Binnen en Eemnes-Buiten, ondanks hun betaling van sauvegarde, “gedestruueert en in de Asch gelegd”, vernield en verbrand. Vee en koren werden geroofd.⁷

Een eigentijds verslag

Een eigentijds historicus, Petrus Valkenier, beschrijft de Franse gewelddaden bij bezoek van de troepen. Ook toen was het gewoon de vijandelijkheden – net als bij tegenwoordige conflicten- zo uitgebreid en verwerpelijk mogelijk te beschrijven. Ter illustratie hiervan volgt een uitgebreid citaat:

“Loosdrecht, Hilversom en Immenes, drie seer schoone Dorpen, kreegen op den 28. September een groot vliagent Leger der Franssen op den hals, dewelke met haar intrede een begin maakten van een afgrijslijk Treur-spel; Want hoewel die van de Loosdrecht door een Fransse Sauvegarde waren verseekert, en seekere personen met het contributie-geld, daar sy opgesteld waren, gedeputeert hadden aan de Hertog van Luxemburg, die dit vliagent Leger in persoon commandeerde, en die haar Gedeputeerdens geswooren hadde, dat haar Dorp geen leet soude wedervaren,

Franse wredeheden in een boerenhoeve. Ets van Romeyn de Hooghe (1645-1690), bron: Rijksmuseum.

so voltrokken de Fransse 'volgende dag 't selve Treur-spel aan alle drie de voorn. Dorpen, in presentie van den Hertog, met de vervloekste actien, die een Barbaar soude konnen bedenken; Want het haar niet genoeg was, dat de Inwoonders haar, na allen vermogen, tracteerden, maar sy plonderden de Huysen van allen imboel, de Schuyren van allen voorraad, en de Stallen mitsgaders het Veld van alle Bestiaal, sy beroofden de Kraam-kindertjes van haare luyeren; de stok-oude en jonge vrouwen so wel als mannen van haar nootsakelijke kleedinge tot het hemd incluys; de sieke en kraamvrouwens van haare bedden en deksels; de doden van haar doodgewaat; de Roomsche Kerken van al haar ornamenten en sacrificien.

Behalven dit alles most het vrouvolk en de teedere maagden geweld in hun eere lijden, werdende tot Immenes een meysjen van 15. jaaren door 17. deser overgevene menschen ter doot toe misbruykt, en elders seekere vrou, na diergelyken mishandeling, met een musquet van onderen ingeschooten, dat sy doot bleef leggen,....., hebbende den Hertog van Luxemburg selve weynig schaamte in sich, dat hy op 's Gravenland, op de Hof-stede van den Heer Iregens, daar hy ter selver tyd logeerde, met vermaak aansag, dat de Hovenier hem moedernaakt ter tafel diende, en allerhande huyswerk dede." ⁸

De hertog verbleef in het najaar van 1672 en in het voorjaar 1673 in het huis

Spanderswoud te 's-Graveland in de buurt van een deel van de Franse troepenmacht van enkele tienduizenden soldaten, die op de Gooise heide nabij Bussum was gelegerd. Hij was door koning Lodewijk aangesteld als zijn vervangend legeraanvoerder bij diens vertrek naar Frankrijk.

Veel pamfletten, met uitgebreide verhalen als hierboven, verhaalden hoe gruwelijk de daden van de Fransen waren. Zij werden al dan niet geïllustreerd met verschrikkelijke tafereelen, ter informatie aan de bevolking verkocht.

Franse wreedheden in een dorp. Ets van Romeyn de Hooghe, bron: Rijksmuseum.

Inkwartiering

Op 24 oktober werd de hele Franse ruitery, 78 cornetten van 28 à 30 paarden elk, naar de kust van de Zuiderzee verplaatst. Zij werd gelegerd in de dorpen Eemnes, Nijkerk en bij Barneveld, om het gevaar van een inval onder leiding van de prins Willem van Oranje vanuit de Zuiderzee te voorkomen. Men vreesde een massale actie om de stad Naarden te bevrijden.

Sommige Eemnesser boeren waren met goederen en hun koeien naar Blaricum gevlucht. Een jaar later getuigden Blaricummers, dat zij tot tweemaal toe Eemnessers

hadden gehuisvest, die vanwege de inkwartieringen uit hun dorp waren weggevlucht. De hertog van Luxembourg kwam vanuit 's-Graveland de inkwartiering van de ruitery in Eemnes inspecteren. Hij vond, dat er voldoende onderdak en genoeg voorraad was om er te overwinteren (uitgezonderd graan). Maar het drinkwater uit de putten was, zoals hijzelf constateerde, te zout. De bezetting werd daarom opgeheven. Maar als compensatie moesten de boeren opnieuw 500 karren hooi leveren! ⁹

Godsdienstvrijheid

Voor de gereformeerden (= hervormden) was er in de door de katholieke Fransen veroverde gebieden vrees, wat er zou gebeuren met de kerken. Na de reformatie waren veel kerkgebouwen onttrokken aan de rooms-katholieke eredienst en beschikbaar gesteld aan de gereformeerden. Maar ook in het niet veroverde gebied was er ongerustheid. Men vreesde dat het oogluikend toestaan van katholieke erediensten, nu de Franse bezetter oprukte, zich tegen het enige ware geloof: de Christelijk Gereformeerde Religie zou keren. ¹⁰

In een aantal plaatsen in het veroverde gebied kregen de katholieken inderdaad kerken terug, soms gevolgd door onnozele ceremoniën om de "ontheiligde" kerken weer geschikt te maken voor de katholieke diensten. In de teruggegeven domkerk van Utrecht werd bijvoorbeeld de preekstoel geselsd! Ter geruststelling van ook de gereformeerden bepaalden de Franse bestuurders, dat iedereen vrijheid van godsdienst zou genieten. ¹¹

In Naarden was na de verovering van de stad (20 juni 1672) de grote kerk weer in handen van de katholieken gekomen. Pastoor Wouter van Alkemade, die tot dan toe zijn diensten in een schuilkerk verrichtte, kreeg katholieken uit heel het Gooi die met hun kinderen naar de kerk kwamen om hen te laten dopen. ¹²

Dit was voor de katholieken van Eemnes aanleiding om zich tot de Fransen te wenden om één van de twee kerken in hun stad te mogen gebruiken. Eind december 1672 hadden zij de hertog van Luxembourg geïnformeerd, dat zij in hun woonplaats in groter aantal waren dan de gereformeerden. De hertog gelastte daarop de Staten van Utrecht dit te onderzoeken.

Op haar vergadering van 4 januari 1673 gaf die als antwoord, dat Eemnes uit twee gerechten bestond, met ieder een eigen kerk en dat in ieder gerecht meer "gereformeerden dan papisten" woonde. De hertog gaf aan anders geïnformeerd te zijn en wilde meer onderzoek en aansluitend verdere maatregelen nemen. Na overleg met zijn intendant werd bij uitspraak van vrijdag 17 januari 1673 bepaald, dat in

Eemnes de kerkgenootschappen hun kerken zouden blijven behouden tot hierover nadere richtlijnen van de Franse koning zouden komen, maar dat de katholieken ondertussen hun missen mochten lezen daar waar zij dit zelf wilden.¹³

Na de verovering van Maastricht op 26 juni 1673 reconcilieerde (=opnieuw inwijden van een kerk) de groot-aalmoezenier van Frankrijk, kardinaal de Bouillon, hiervoor speciaal uit Frankrijk gekomen, de jezuïetenkerk aldaar. Van de andere kerken waarvan de bronnen ook een reconciliatie vermeldden, weten we niet of zo'n plechtigheid werkelijk geschiedde. In het gewest Utrecht zou zo'n plechtigheid ook in Eemnes hebben plaats gevonden, wat gezien de bovenstaande uitspraak van 17 januari zeer twijfelachtig is.¹⁴

Nog meer plunderingen

Tot oktober/november 1673 waren onder meer de steden Amersfoort en Utrecht door de Fransen bezet. De gedwongen levering van voedsel voor mens en dier bleef zwaar op het platteland rusten.

Op 2 september arriveerde een groep ruiters onder aanvoering van George Frederik, graaf van Waldeck, met 4000 paarden in Eemnes. Deze troepen waren van het Staatse Leger, dat de Fransen ging bestrijden. Ook zij plunderden alles wat zij nodig hadden. Deze plunderingen werden vergoelikt met de woorden: anders hadden de Fransen dit hier wel gedaan!¹⁵

In een beschrijving van de stad Amersfoort staat gemeld, dat daags daarna, op 3 september, *“'s morgens al de Fransen zo te voet als te paard uitliepen en plunderden de Beesten en het Koorn van de Boeren voornamentlyk te Eemnes, Baarn, Soest, Soesterberg en elders...”*¹⁶

Dit was de prelude op de belegering van Naarden, nog steeds in Franse handen, die begin september een aanvang nam.

Op 9 september zond de hertog van Luxembourg een afdeling van 1000 cavaleristen op verkenning uit. Een groep van 300 ruiters van het Staatse leger onder bevel van baron Truxes ontmoette bij Eemnes een deel van die Franse ruiters, zo'n 80 man. Na enige schermutselingen sloegen de Fransen op de vlucht. De Staatsen achtervolgden hen, maar liepen daarbij in een hinderlaag. Zij werden omsingeld en er volgde bij de molen van Santvoort (Baarns buurtschap nabij Groeneveld) een hevig gevecht. De Staatsen waren veruit in de minderheid en leden een groot verlies. Baron Truxes raakte zwaar gewond en met achterlating van 10 tot 20 doden en 40 gevangenen genomen kameraden keerde de Staatse legergroep in hun legering terug.¹⁷

Op 13 september gaven de Fransen in het belegerde Naarden zich gewonnen. Zij kregen vrije uittocht, bewapend en met vliegende vaandels en slaande trom. Een grote hoeveelheid vracht werd door hen meegevoerd. De Staatse troepen begeleidden hen naar Arnhem.

Dit was een begin van de algehele uittocht van de Fransen uit de hele Republiek. Op 16 september wordt gemeld *“Uyt de kley vertrocken al de ruyterye naar Emmenes; den Gouverneur Stoupe wilde niet dat sij op de Stad (Amersfoort?) souden passeren, omdat sij imand schade souden doen.”*¹⁸ In Eemnes konden zij geen kwaad meer doen; daar viel niet veel meer te halen!

Dominee Cornelis van Rhijn, predikant in Hoevelaken, die in oktober naar zijn nieuwe gemeente van Eemnes-Buiten verhuisde, getuigde hierover. Hij ontmoette Everard Booth, die een verslag schreef over de gebeurtenissen in die jaren. Deze noteerde: *“Den predicant van Emmenes, van Rhijn, verhaalde mij namaels, dat in het begin van de belegering van Naarden, Emmenes gansch uytgeplondert wiert*

De herovering van Naarden door de Hollandse troepen, 13 september 1673. Bron: Rijksmuseum.

*door de Spaenschen enden Coerlanders, ook beyde kerken, daer sij haer goet hadden ingebracht, opgebroken ende gespoliert (geplunderd) wierden.”*¹⁹

Een ander schreef: de *“ruiterye bestaande in ontrent 5000 paerden, soo Franschen, als Ceulsche ende Munsterschen, opgebroken uyt de dorpen van Emmenes, Soest, Baern, Eembrug”* hebben daarbij eerst alles wat los en vast zat nog meegenomen, tot de hekken van de weilanden toe.

Begin oktober 1673 waren de meeste Fransen eindelijk vertrokken en konden de vluchtelingen weer terugkeren naar hun grotendeels leeggeplunderde woonplaatsen.

Armoede; de Hoge Heerlijkheid

De economische toestand in de beide Eemnessen was precair. De Staten van Utrecht hadden een flinke som aan de Fransen moeten betalen en legden de inwoners van Utrecht een nieuwe belasting op: het redem(p)tiiegeld (een nieuwe belasting op grond). In verband met de invoering hiervan kreeg schout Pieter Strick in 1674 opdracht om de blaffaard van het oudschildgeld van 1599, gesteld op *“ackeren en schilden”* over te brengen op *“mergentalen.”*²⁰

De geheven belasting bedroeg 10 stuivers per morgen.²¹

De bevolkingsaantallen voor de beide Eemnessen zijn op grond van het kohier van het familiegeld, een nadere heffing uit 1675, te berekenen. Eemnes-Buiten telde dat jaar 121 huishoudens met 369 (+ 15) personen; Eemnes-Binnen 50 huishoudens met 182 personen. Totaal voor beide Eemnessen: 171 huishoudens met ongeveer 571 (+ 15 = 586) personen. Veel Eemnessers waren naar elders vertrokken vanwege het oorlogsgevaar of omgekomen door zwakte en ziekte. Een schatting van het aantal gestorven Eemnessers op grond van de belastinggegevens komt uit op een kwart van de bevolking.²² De opbrengst van het Familiegeld was vóór de oorlog wel driemaal hoger dan nu, zo meldde de schout.²³

De Eemnessers waren nauwelijks in staat om aan hun financiële verplichtingen te voldoen.

In een verzoekschrift aan de Gedeputeerde Staten van Utrecht uit 1719, bijna 40 jaar na de plunderingen van 1672 en 1673, lezen we dat van de 400 huizen in Eemnes-Buiten met merendeels vermogende ingezetenen, die vaak zelfs nog land onder Bunschoten bezaten, het stadje vervallen was tot nauwelijks 200 huizen met minder dan de helft van het aantal inwoners. Economisch ging het slecht vooral om *“dat van tijd tot tijd veele landgenoten hare hoffsteden splitzen en verscheydene kleyne perceeltjes verhuren, en zelfs voort grootste gedeelte aan luyden buyten ‘t district woonachtigh”* zijn.²⁴

Inmiddels waren de beide Eemnessen in een andere bestuursstructuur gebracht. Als dank voor zijn verrichtingen als aanvoerder van de Staatse troepen had prins Willem III van de Staten van Utrecht bij zijn juist verworven jachthuis Soestdijk een aansluitend gebied ontvangen om daar zijn jacht te beoefenen. Op 13 september 1674 kreeg hij de hoge, de middelbare en lage Heerlijkheden van Baarn, Soest, Ter Eem en de beide Eemnessen. Daaraan verbonden was o.a. het jachtrecht.²⁵ De Prins vond dit wel zo belangrijk, dat hij op 14 december een zogenaamd plakkaat aangaande de jacht onder Soest, Baarn, Ter Eem en de beide Eemnessen liet publiceren. Stropen werd zwaar bestraft! Een jachtopziener moest ter uitvoering hiervan zorg dragen.

Op 16 mei 1675 stelde de prins van Oranje een ordonnantie vast op de justitie en politie; tevens benoemde hij Pieter Michelet tot stadhouder (ook wel drost of drossaard genoemd) om namens hem het bestuur uit te oefenen. De gerechten van Soest, Baarn, Eemnes-Binnen en Eemnes-Buiten alsmede de kerkenraden van de beide Eemnessen opperden bezwaren hiertegen. Zij voelden zich in hun rechten beknot. Het jaar daarna verzoenden zij zich met de drossaard.²⁶

Als Hoge Heer kwam de Prins een deel van de rechterlijke macht toe. In Baarn kwam een rechtshuis, waar zijn vertegenwoordiger, de baljuw van Eemland, zich bezig hield met de hogere jurisdictie, waaronder onder andere de "halszaken" (doodstraf) vielen.

In 1702 kwamen de Hoge Heerlijkheden bij het overlijden van Willem weer "in de boezem" (= in beheer) van de Staten van Utrecht.

Financiële problemen

In het najaar van 1675 waren er stormvloed en volgde een zware overstroming van de hele Eemnesser polder. De zomerdijk, en ook de Wakkerendijk braken door.²⁷

Ten gevolge hiervan vonden twee jaar later grote reparaties aan de Grote Sluis en de Vaart plaats.²⁸ De betaling hiervan werd een probleem. Op initiatief van stadhouder Pieter Michelet werd op 28 oktober 1679 een geldelijke regeling getroffen tussen inwoners van beide Eemnessen, de geërfden en de kerkmeesters om uit de hoog opgelopen kosten te komen van de Franse bezetting, de overstroming en de reparatie van Sluis en Vaart (meer dan f 70.000).

De grondeigenaars namen f 57.000 met de rente voor hun rekening, te betalen door om te slaan over de percelen per dammaat land in een periode van 6 jaar. De kerkmeesters namen f 4.000 voor hun rekening, maar kregen daarvoor de opbrengst van de verpachting van de Zuidwend te Veld weer terug. De rest was voor rekening van de burens (inwoners van Eemnes). In wezen betaalden de grondeigenaars nu

voor de waterlozing (Vaart, Sluis) en de waterkering (de Zomerdijk, de Meendijk en de Veendijk), de buren betaalden voor de Hogeweg (dijk) en de Neerweg (nu: Meentweg/Wakkerendijk).²⁹ In februari 1680 werd ook een regeling getroffen met de grondeigenaars en Eemnes-Binnen. Op 3 maart daarop volgend werd deze schuldregeling van beide Eemnessen goedgekeurd door de Gedeputeerde Staten van Utrecht.³⁰

Eemnes-Binnen kon de lasten desondanks niet dragen. Op 24 februari 1681 werd de vervallen watermolen van Eemnes-Binnen voor afbraak geveild. Hiermee hoopte men een deel van de nog bestaande schulden af te kunnen lossen.³¹ Maar nog eens drie stormvloedden richtten schade aan (1681-1683).³²

Op 13 februari 1687 werd een akte van conventie tot redding van de dorpszaken van Eemnes-Binnen van buurmeester, raden, schepenen, kerk- en armmeeesters en alle inwoners van het gerecht opgesteld. Men trachtte uit de verwickelingen van processen en onenigheden te geraken. Deze overeenkomst werd op 25 februari bekrachtigd door de Gedeputeerden van de Staten van Utrecht.³³

Ten laste van de gemeentegoederen van Binnendijk, genaamd de Zuidwend, werd er een kapitaal van f 4000 geleend ter aflossing van de hoge schulden van het dorp.³⁴ Jaren van armoede, niet alleen als gevolg van het rampjaar, maar ook door overstromingen en economische teruggang in de landbouw teisterden de bewoners van beide Eemnessen. Soms waren ook bij andere gelegenheden de gevolgen van de Franse inval nog merkbaar. Zo werd in 1699 een nieuw schouwreglement in Binnendijk opgesteld, omdat de oude bij de Franse invasie verloren was gegaan. De schouw over hoge en lage weg, erven en dijken, was in een willekeur bepaald. Men kopieerde grotendeels die van 1640.³⁵

Tot slot

1672: het Rampjaar, Een gebeurtenis, die niet eens in de Canon van Eemnes is opgenomen, maar die een zeer grote impact had voor de bewoners van Eemnes-Buiten en Eemnes-Binnen.

Overziende wat hier plaats vond, is de toevoeging van een nieuw venster: "Het Rampjaar 1672" zeker het overwegen waard.

- ¹ Let op: de Fransen gebruikten de Gregoriaanse kalender; die werd in de door hen veroverde gebieden ingevoerd. De daar gebruikte "oude" Juliaanse kalender werd gecorrigeerd met het bijtellen van 10 dagen; kerstmis 25 december 1672 (in de gregoriaanse, nieuwe tijd) was dus 15 december in de niet-veroverde gebieden. Na hun vertrek werd de correctie deels teruggedraaid, maar in Eemnes bijvoorbeeld bleef in de r.k. kerkelijke dtb-boeken (doop, trouw en begrafenis) de "stylo novo", de nieuwe stijl gehandhaafd.
De officiële invoering van de Gregoriaanse kalender (onze huidige tijdrekening) vond in Utrecht plaats op 30 november 1700: de volgende dag was de datum 12 december 1700. Nu waren er vanwege de eeuwwisseling 11 dagen bijgeteld!
- ² zie artikel van Wiebe van IJken: Eemnes in 1672. (verschijnt in kwartaalblad HKE 2022-4)
- ³ HUA, Archief classis Amersfoort, 191.
- ⁴ Kronyk Hist. Gen. 1868, p. 446.
- ⁵ Abraham van Wicquefort, *Journael, of dagelijksch Verhael van de handel der Franschen in de Steden van Uytrecht en Woerden, sedert hun koomst daer binnen, tot aan hun Vertrek, 1674*, p. 68; Luc Panhuysen: *Rampjaar 1672*, Amsterdam 2009; daar: hop = hooi, zie: Hans Mous, *Water en Vuur*, dl 2a in TVE jrg 32, p. 51.
- ⁶ P.J.J.M. van Wees: *Het Burgerweeshuis van Amersfoort*, Amersfoort 2002, p. 108.
- ⁷ Mijnsen: *Een vallei vol water*, p. 86; A. van Bommel; *Beschrijving der stad Amersfoort*, 2, 969.
- ⁸ Uit: Mr. Petrus Valkenier: "*t Verwerd Europa I*", 2e druk, Amsterdam 1742, p. 815/816.
- ⁹ Bericht van 10 november 1672 van de hertog van Luxembourg aan François Michel Le Tellier, marquis de Louvois, die in Frankrijk de verantwoordelijkheid voor het leger had.
- ¹⁰ Huybert, Justus de, *Copie Ed. Gr. Mo. Heeren, bysondere goede Vrienden, Nabuyren en Bontgenooten (Middelburg 1672)*.
- ¹¹ *Hollandsche Mercurius*, p. 119.
- ¹² Hans Mous, *Water en Vuur*, dl 1 in TVE jg. 31, p. 105.
- ¹³ Tobias van Domselaer, *Het Ontroerde Nederlandt*. Amsterdam 1676. Deel 2, p 247 t/m 249 en Abraham van Wicquefort, *Journael, of dagelijksch Verhael van de handel der Franschen in de Steden van Uytrecht en Woerden, sedert hun komst daer binnen, tot aan hun Vertrek, 1674*, p. 149/150 en 162.
- ¹⁴ Mr. Dr. J. den Tex: *Onder vreemde heren*, Zutphen 1982, p. 40; een bron wordt niet genoemd.

- 15 Booth, Everard: "Dagelijksche aantekeningen...der Franschen te Utrecht in 1672 en 1673", p. 122.
- 16 Bommel, Abraham van, Beschrijving van de stad Amersfoort, dl 2, Utrecht 1760, p. 969.
- 17 Naarden in de schaduw van Munster, Zwolle 1998, p 50.
- 18 Booth, E.: Dagelijksche aantekeningen, Berichten Hist. Gen. VI, 1857.
- 19 Koerlanders zijn bewoners uit het voormalige hertogdom Koerland, een niet meer bestaand gebied in Letland/Litouwen. Hans Mous, Water en Vuur, dl 2a in TVE jrg 32, 43-44; Booth, Dagelijksche aantekeningen; Berichten Hist. Genootsch. VI, 1857.
- 20 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 95.
- 21 Groot Placaatboek, deel 2, p. 500-501.
- 22 Hans Mous, Water en Vuur, dl 1 in TVE jg. 31, p. 107.
- 23 HUA, Archief Staten van Utrecht, 543; Ronald Rommes: Dringen langs de dijk, TVE 26e jg. nr. 4, p. 275 e.v.
- 24 Arch. Waterschap, oud inv. no. 8.
- 25 Resolutie van 20 sept. 1674.
- 26 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 91.
- 27 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 91; HKE, jg. 14, 1992, p. 156; Mijnsen: Een vallei vol water, p. 94, 369.
- 28 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 9, 38, 91.
- 29 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 9, 91; Mijnsen: Een vallei vol water, p. 98.
- 30 Mijnsen: Een vallei vol water, p. 98.
- 31 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 90, 92.
- 32 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 25.
- 33 Dijk- en polderbesturen onder Eemnes, p. 95.
- 34 AE Bnr 1002, 75.
- 35 5AE Bnr 1002, 106.

“De Eemnesser bodem geeft prijs”

Jan Dop

Maten en gewichten.

Waar er vorige keer een klein artikel verscheen over verschillende soorten bodemvondsten; kom ik deze keer met een aantal vondsten uit de Eemnesser bodem, die specifiek te maken hebben met gewichten.

Loden blokgewicht.

Het blokgewicht dat ik heb gevonden in Eemnes heeft weliswaar een vage stempel, maar het is niet meer te achterhalen van welke stad dit is. Als voorbeeld een foto van een blokgewicht van Utrecht.

Loden blokgewichten komen gedurende een lange periode in vrijwel onveranderde vorm voor. Ze zijn dan ook vaak moeilijk te determineren. De jaarcijfers (als die erop staan) geven meestal de laatste cijfers weer van het jaar waarin ze gemaakt of geijkt zijn. De meeste gevonden loden blokgewichten worden gedateerd in de 17e à 18e eeuw. Waarschijnlijk komen deze gewichten voor vanaf de 14e eeuw tot aan de introductie van het metrische stelsel in 1820, toen loden blokgewichten verboden werden. Als ijkgewicht voor deze gewichten werd het Keulse gewicht van 468 gram toegepast. Utrecht hanteerde dit Keulse gewicht ook, blijkt uit een schrijven van de Utrechtse raad uit 1473 waarin de raad vroeg om “Eenige stukken van haar gewicht op te zenden, omdat het stadsgewicht gedurende lange tijd door het gebruik misschien veranderd kon zijn”.

Sluit- of pijlgewicht.

Een sluit- of pijlgewicht bestaat uit een reeks nauwkeurig in elkaar passende bakjes. De nestgewichten noemde

men ze, omdat ze precies in elkaar pasten. Het buitenste is voorzien van een scharnierend deksel en een sluiting. De kenmerkende eigenschap van een sluitgewicht is dat ieder bakje steeds even zwaar is als alle kleine bakjes die erin passen, tezamen. Dat betekent dat voor een groot sluitgewicht van 32 pond, het omhullende bakje inclusief handvat en sluitwerk, 16 pond woog, en alle zich erin bevindende bakjes samen eveneens 16 pond. Uiteraard zijn volgens deze regel de laatste twee bakjes even zwaar. Meestal werd dit opgelost door in het kleinste bakje een massief plaatje van hetzelfde gewicht als dat bakje te leggen.

Sluitgewichten werden door hun nauwkeurigheid onder meer gebruikt voor het wegen van goud en zilver (munten), specerijen en medicijnen. Het woord pijlgewicht komt van het Franse woord "pile", wat stapel betekent.

Het bakje dat ik gevonden heb, is het kleinste in de reeks.

Knopgewichten.

Na de invoering van het metrisch stelsel in 1820 werden de knopgewichten van messing de standaard. De voorgeschreven vorm was "Omtrent cilindrisch eenigzins schuin naar boven toeloopende"

Vanaf één Nederlands pond werden ze voorzien van een vaste ring. De kleinere gewichten werden voorzien van een vaste knop. Knopgewichten mochten vervaardigd worden van het Nederlands "once", Nederlands "lood" en Nederlands "wichtje".

Om fraude tegen te gaan werden de gewichten geijkt. Er werd dan een jaarteken ingeslagen ten teken dat het gewicht was goedgekeurd.

Nog steeds worden er knopgewichten gefabriceerd om weegschalen en balansen te ijken. Vaak worden deze gemaakt van RVS, maar ook messing wordt nog steeds gebruikt..

Eindconclusies bij de artikelenserie over Eemnesser kleermakers

Henk van Hees

In het tweede HKE-blad van 2019 is gestart met een serie artikelen over de kleermakers in Eemnes vanaf de 17e eeuw. We ronden dit project nu af met een aantal eindconclusies.

1. De situatie van de kleermakers in Eemnes

Bij onze speurtocht naar Eemnesser kleermakers hebben we er in de periode van het eind van de 17e eeuw tot en met de 20e eeuw 49 teruggevonden. Niet meegerekend zijn de kleermakers, die slechts kortstondig in Eemnes actief waren. De kleermakerijen, waar ze hun beroep uitoefenden, hebben we op 39 verschillende locaties in Eemnes teruggevonden.

Er bleek een aantal families in Eemnes te zijn, waarbij het beroep van kleermaker door meerdere generaties werd uitgeoefend. Voorbeelden hiervan zijn de families Van der Zwaan, De Graaf, Engelen en Van Hees.

2. Waar waren de kleermakerijen in Eemnes en wat viel daaraan op?

Kleermakerijen waren redelijk vaak te vinden in de kernen van Eemnes-Binnen (rond het Dikke Torentje) en van Eemnes-Buiten (Kerkstraat en begin Wakkerendijk). Opvallend is dat er verspreid over de gehele Wakkerendijk ook diverse kleermakerijen zijn aangetroffen. Op de Meentweg werden vrijwel alleen kleermakerijen aan het begin van die straat aangetroffen.

Een aantal panden in Eemnes kan met recht kleermakerspand genoemd worden omdat er langere tijd een kleermakerij in gevestigd was. Het gaat om de volgende panden:

- Wakkerendijk voor Dikke Torentje: van 1738 tot 1877, dus 139 jaar.
- Wakkerendijk 164: van 1784 tot 1890, dus 106 jaar. Familie Van der Zwaan
- Wakkerendijk 186: van 1844 tot 1933, dus 89 jaar. Familie Engelen

- Wakkerendijk 55-57: van 1700 tot 1788, dus 88 jaar
- Laarderweg 5: van 1872 tot 1950, dus 78 jaar. Familie Engelen
- Laarderweg 4-10: van 1784 tot 1858, dus 74 jaar. Familie Brundel
- Laarderweg 89: van 1946 tot 2009, dus 63 jaar. Familie Van Hees
- Kerkstraat 3: van 1823 tot 1882, dus 59 jaar.
- Wakkerendijk 114: van 1913 tot 1969, dus 56 jaar. Familie Van Hees

We ontdekten ook dat de armere kleermakers nog al eens hun onderkomen hadden in één van de armenhuizen van Eemnes.

Verder was opvallend dat dat we op afbeeldingen van kleermakerijen diverse keren zagen dat de kleermakerswerkplaatsen grote ramen hadden. Dit was noodzakelijk om veel licht te kunnen krijgen voor het handwerk, dat werd uitgeoefend op een tafel voor het raam. Voorbeelden hiervan troffen we aan bij het pand voor het Dikke Torentje en op Wakkerendijk 170 en Wakkerendijk 186.

3. Waar kwamen de Eemnesser kleermakers vandaan?

Allereerst is het opvallend dat een aantal mannen uit Leusden/Achterveld zich als kleermaker in Eemnes vestigden. Dat waren de gebroeders Tijmen Janse (1709-1769) en Lubbert Janse (1701-1749), die later de familienaam Eijling kregen. Rond 1735 kwamen ze tegelijkertijd of kort na elkaar naar Eemnes. Het nageslacht van Tijmen heette Van der Zwaan. Rond 1771 kwam Hendrik Peterse Kleijnhof (1732-1804), die kleermaker werd op Meentweg 11. In 1784 kwam Hendrik Klarenbeek (1754-1809) naar Eemnes en hij werd kleermaker op Wakkerendijk 96-98. In 1802 kwam Dirk Schut (1776-1833) als kleermaker naar Eemnes en hij woonde en werkte op diverse adressen.

Ook kwamen er kleermakers uit de Achterhoek naar Eemnes. Bekend zijn twee mannen uit Zieuwent: Elbert Krieger (1735-1776), die voor 1773 naar Eemnes kwam en Jan Cornelissen Brundel (ca. 1750-1825), die vanaf 1777 kleermaker in Eemnes was.

Daarnaast waren er nog Duitsers, die als kleermaker naar Eemnes kwamen: uit Groot Reken, zo'n 25 km ten oosten van Winterswijk, kwam Johan Hinrich Broekman (1710-1747) naar Eemnes. Hij vestigde zijn kleermakerij op Wakkerendijk 170. Na zijn dood nam Joannes Henricus Uphaus (Ophuijs) (1719-1784) eveneens uit Groot Reken deze kleermakerij over.

Ook uit Duitsland afkomstig waren de gebroeders Peter Engelen (1798-1833) en Wilhelm Engelen (1805-1881). Zij waren geboren in Haffen und Mehr, zo'n 70 km. ten

oosten van Nijmegen en moeten kort na elkaar tussen 1825 en 1830 naar Eemnes gekomen zijn.

4.Hoeveel kleermakers waren er doorgaans tegelijkertijd in Eemnes?

Het aantal kleermakers, dat tegelijkertijd in Eemnes actief was, is door de eeuwen heen nogal verschillend geweest. Tussen 1700 en 1775 waren het er meestal vier. Tussen 1775 en 1800 steeg dat aantal in korte tijd naar 12. Er is geen verklaring voor deze groei. Tussen 1800 en 1875 lag dat aantal gemiddeld op 15. Daarna trad een daling in. Dat zal te maken hebben met de opkomst van de industrialisering. Tussen 1875 en 1900 waren het er nog 7. In de periode van 1900 tot 1950 waren het er 4. Na 1950 waren het er aanvankelijk nog 2 maar uiteindelijk bleef er één over.

5.Welke kleermakers hadden knechten?

Heel veel kleermakers hadden geen knechten. Die kwamen alleen voor bij de grotere kleermakers. Het is bekend dat er knechten werkzaam waren bij: Johan Hinrich Broekman (1710-1747), Jan Cornelis Brundel (ca. 1750-1825), Evert Engelen (1849-1933), Frans Engelen (1843-1920), Wilhelm Engelen (1805-1881), Jan de Graaf (1780-1848), Antoon van Hees (1914-2009), Hendrik van Hees (1881-1947), Hendrik Klarenbeek (1754-1809) en Tijmen van der Zwaan (1780-1857).

In vrijwel alle gevallen hadden deze kleermakers slechts één knecht tegelijkertijd.

6.De kleermakers en hun geloof

De kleermakers in Eemnes waren bijna allemaal van het rooms-katholieke geloof. Een opvallende constatering! Van de 49 achterhaalde Eemnesser kleermakers waren er 44 rooms-katholiek en 5 protestants. Dit zou te maken kunnen hebben met de herkomst van de kleermakers. Zij kwamen veelal uit rooms-katholiek gebieden: Leusden/Achterveld, de Achterhoek (Zieuwent) en het Munsterland in Duitsland.

7.Was kleermaker een gezond beroep?

Door de eeuwen heen moet kleermaker in Eemnes wel een gezond beroep geweest zijn. De gemiddelde leeftijd van de kleermakers was 64,9 jaar.

Hiermee sluiten we het project over de Eemnesser kleermakers af. In ons volgende kwartaalblad starten we met een nieuw project en dat gaat over metselaars en timmerlieden in Eemnes.

Kleermakerijen in Eemnes				Periodes waarin de kleermakerijen in				
				1650	1675	1700	1725	1750
Adres:	Van:	Tot:	Jaar:	1675	1700	1725	1750	1775
Wakkerendijk 244-246	1821	1833	12					
Wakkerendijk 242	1788	1827	39					
Wakkerendijk 228	1851	1865	14					
Wakkerendijk 55-57	1700	1788	88			•	•	•
Wakkerendijk 55-57	1882	1899	17					
Wakkerendijk 206	1675	1723	48		•	•		
Wakkerendijk 206	1784	1788	4					
Wakkerendijk 200	1863	1866	3					
Wakkerendijk (voor de kerk)	1738	1877	139				•	•
Wakkerendijk 186	1844	1933	89					
Wakkerendijk 178	1835	1844	9					
Wakkerendijk 170	1741	1784	43				•	•
Wakkerendijk 164	1784	1890	106					
Wakkerendijk 150	1860	1863	3					
Wakkerendijk 142-148	1782	1784	2					
Wakkerendijk 142-148	1909	1913	4					
Wakkerendijk 114	1844	1851	7					
Wakkerendijk 114	1913	1969	56					
Wakkerendijk 96-98	1787	1810	23					
Wakkerendijk 86	1732	1749	17				•	
Wakkerendijk 80	1810	1813	3					
Wakkerendijk 36	1821	1826	5					
Wakkerendijk 17-19	1827	1834	7					
Wakkerendijk 15	1826	1829	3					
Wakkerendijk 15	1873	1878	5					
Wakkerendijk 11-13	1777	1784	7					
Wakkerendijk 9-11A	1829	1873	44					
Wakkerendijk 14	1805	1823	18					

Eemnes in gebruik waren:

1775	1800	1825	1850	1875	1900	1925	1950	1975	2000
1800	1825	1850	1875	1900	1925	1950	1975	2000	2025
	•	•							
•	•	•							
			•						
•									
				•					
•									
•	•	•	•	•					
	•	•	•	•	•	•			
	•								
•									
•	•	•	•	•					
			•						
•									
		•	•						
					•	•	•		
•	•								
	•								
	•	•							
		•							
		•							
			•	•					
•									
		•	•						
	•								

Kleermakerijen in Eemnes				Periodes waarin de kleermakerijen in				
				1650	1675	1700	1725	1750
Adres:	Van:	Tot:	Jaar:	1675	1700	1725	1750	1775
Wakkerendijk 6	1775	1787	12					
Wakkerendijk (tolhuis)	1816	1821	5					
Kerkstraat 3	1823	1882	59					
Kerkstraat 5	1801	1804	3					
Kerkstraat 8-12	1834	1846	12					
Laarderweg 1	1858	1860	2					
Laarderweg 4-10	1784	1858	74					
Laarderweg 5	1872	1950	78					
Laarderweg 89	1946	2009	63					
Meentweg 11	1771	1808	37					•
Meentweg 15	1808	1830	22					
Meentweg 17	1812	1825	13					
Meentweg 21-23	1813	1846	33					
Meentweg 57	1859	1865	6					
Meentweg 89	1696	1703	7		•	•		
Meentweg107	1675	1700	25		•			
Gemiddeld aantal jaren:			29,4					

Eemnes in gebruik waren:

1775	1800	1825	1850	1875	1900	1925	1950	1975	2000
1800	1825	1850	1875	1900	1925	1950	1975	2000	2025
•									
	•								
	•	•	•	•					
	•								
		•							
			•						
•	•	•	•						
			•	•	•	•			
						•	•	•	•
•	•								
	•	•							
	•								
	•	•							
			•						

Nieuw boek verschenen

Wim Eggenkamp Gerritsoon

Bij zijn priesterwijding in 1939 krijgt pater Wim Eggenkamp, lid van de kloostercongregatie van het Goddelijk Woord (SVD) van zijn ouders uit Eemnes een kelk, gemaakt van het goud en zilver uit de Blaricumse klederdracht van zijn (groot)moeder. Als hij in 1946 naar de missie op Flores en omliggende eilanden vertrekt, neemt hij die kelk uiteraard mee. Eggenkamp maakt de lange overtocht op één van de eerste boten die na de oorlog met voornamelijk militairen

naar Indonesië voeren. Anderhalf jaar nadat Eggenkamp in Indonesië is aangekomen, sterft hij in 1947 aan een combinatie van malaria en tyfus. De kelk wordt doorgegeven aan de eerste inheemse priester uit het dorp Lamalera op het eiland Lembata, waar Eggenkamp pastoor was.

Vijftig jaar later bezoekt neef en naamgenoot Wim Eggenkamp met zijn vrouw als eerste familielid de plaatsen, waar zijn 'Heerroom' werkte en overleed. De kelk blijkt daar niet meer aanwezig te zijn en dat leidt tot een wonderbaarlijke zoektocht. De kelk van Heerroom vertelt over deze zoektocht, maar geeft ook inkijkjes in het 'Rijke Roomsche Leven' in Nederland tussen 1939 en 1945 en in de geloofsbeleving in het huidige Indonesië. Mariek Eggenkamp verweeft in het boek twee verhaallijnen: de levensloop van de missionaris en de pelgrimage + zoektocht naar de kelk. Die vormt onmiskenbaar het verbindende element en blijkt inmiddels een verrassende eindbestemming te hebben.

De kelk is namelijk terug in Nederland en wordt in de Haarlemse kathedraal gebruikt bij de maandelijkse Indonesische vieringen. Daarin wordt voorgegaan door paters uit de missie op Flores en omliggende eilanden. Destijds ging pater Eggenkamp

naar Indonesië om daar het geloof te verkondigen, nu zijn de rollen omgedraaid en komen Indonesische paters van dezelfde congregatie naar Nederland om hier voor de Nederlanders van hun geloof te getuigen. Ook in dat opzicht vervult de kelk hier een verbindende rol.

De kelk van Heerroom is geïllustreerd met ruim 120 historische afbeeldingen en kleurenfoto's uit het familiealbum. Kaderteksten verduidelijken locaties, missie, politieke toestand, etc. en het 128 pagina's tellende boek bevat een verklarende woordenlijst van katholieke begrippen en Indonesische woorden.

Het boek wordt in eigen beheer uitgegeven en kost 21 euro. Het is verkrijgbaar in de Eemnesser Oudheidkamer, die elke zaterdagmiddag geopend is van 14.00 tot 16.00 uur of bij Primera Eemnes of via wmn.eggenkamp@gmail.com

Oproep Gezocht!

Materiaal over Peter Gieskens

Ik ben op zoek naar foto's, films, oude verhalen en alles wat leuk en/of interessant is over: Peter Gieskens, die De Potlepel als bijnaam had.

Hij wordt hier zo genoemd en omschreven met toestemming en op speciaal verzoek van zijn kleindochter Beppie Hoek-Gieskens.

Iedereen, die mij kan helpen aan materialen en /of verhalen over Peter Gieskens, kan contact opnemen met: Beppie Hoek-Gieskens, Troeveveen 13, 3755 JV Eemnes; tel. 035 - 5311859

Harry van der Voort

Nu de bestuurders uit de eerste twee perioden zijn besproken is het goed om even een blik terug te werpen voordat aan de derde periode wordt begonnen.

In de eerste twee perioden kwamen respectievelijk 35 en 46 personen aan de orde. Uit nalezing van de concepttekst voor deel 7 kwam naar voren dat een en ander toch nog vragen oproep. Na zorgvuldige bestudering van alle bestuurders en hun zittingsduur kwam naar voren dat er twee bestuurders in de tweede periode over het hoofd waren gezien. Zij krijgen in dit deel alsnog de aandacht. Ook is vast komen te staan dat Aart de Bruijn korter bestuurder is geweest dan eerder was aangenomen. Verder is er meer informatie gevonden over Jan van 't Klooster Rzn.

Daarnaast is het interessant om alle bestuurders uit de twee behandelde perioden eens op volgorde van zittingsduur te plaatsen.

Aart de Bruijn.

In deel 4 van de bestuurders van Eemnes werd vermeld dat Aart de Bruijn twee termijnen als raadslid volmaakte. Dit is echter onjuist. Het is vast komen te staan dat Aart na zijn beëdiging voor een tweede termijn in 1923 al na een maand aftrad. Hij koos ervoor om Wouter (Wous) van 't Klooster, die enkele maanden eerder was overleden, op te volgen als gemeente-ontvanger van Eemnes. Omdat het niet mogelijk is om zowel gemeente-ambtenaar als raadslid in dezelfde gemeente te zijn, trad Aart dus af. Hij was derhalve maar 4 jaar en 1 maand bestuurder. Aart de Bruijn was tevens plaatsvervan-

Aart de Bruijn (1879-1945)

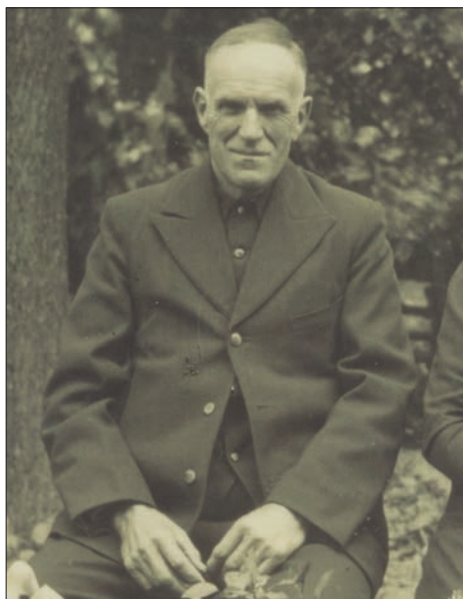
gend opperbrandmeester van de Eemnesser brandweer, penningmeester van de afdeling Eemnes van de R.K. Staatspartij en agent der intercommunicale arbeidsbemiddeling. Ook was hij in 1938 waarnemend directeur van de Coöperatieve Boerenleenbank van Eemnes.

(Tijdschrift van HKE 2021, nr. 3, p. 157-158; abusievelijk is dit deel ook deel 3 genummerd.)

Gerrit van 't Klooster

Gerrit van 't Klooster werd op 18 juli 1884 in Eemnes geboren als zoon van Hendrikus Johannes van 't Klooster en Maria Stalenhoef. Hij was rooms-katholiek.

Hij trouwde in Eemnes op 17 september 1909 met Elisabeth Antonia de Jong uit Laren. Uit hun huwelijk werden 11 kinderen, 5 dochters en 6 zonen geboren. Alle kinderen op één dochter na werden volwassen. Gerrit was landbouwer en woonde op Meentweg 91. Hij had daar de boerderij van zijn ouders overgenomen. Gerrit was commandant van post Meentweg 91 van de brandweer van Eemnes. Hij overleed in Eemnes op 24 januari 1966.

Gerrit van 't Klooster (1884-1966)

Gerrit van 't Klooster werd 16 november 1923 raadslid nadat Aart de Bruijn was afgetreden om gemeente-ontvanger te worden. Gerrit keerde na de verkiezingen van 1927 niet meer terug in de raad. Hij was 3 jaar en 10 maanden bestuurder.

Jan van 't Klooster Rzn

In deel 5 kwam Jan van 't Klooster al aan bod. Ondertussen is meer bekend geworden over zijn betrokkenheid als bestuurder bij het waterschap.

Jan van 't Klooster was heemraad van het Waterschap Eemnes van 1904 tot en met 1916. In 1916 werd hij voorzitter, dijkgraaf, van het waterschap wat hij bleef tot zijn dood in 1922. Als voorzitter was hij de opvolger van burgemeester Rutgers van Rozenburg. Met de benoeming van Jan van 't Klooster als voorzitter van het water-

schap kwam een einde aan de combinatie met de functie van burgemeester van Eemnes. Na Jan werd Age Johan Looxma van Welderen baron Rengers voorzitter.

Antonius van der Wardt

Toon van der Wardt werd in Eemnes geboren op 30 juni 1908. Hij was een zoon van Cornelis Johannes van der Wardt en Hendrika Bokkers. Toon was rooms-katholiek. Hij trouwde op 4 augustus 1936 in Eemnes met Clementina Maria Makker. Uit hun huwelijk werden 10 kinderen, zes zonen en vier dochters, geboren. Het gezin woonde op Laarderweg 86C. Toon was aanne-mer-timmerman van beroep. Naast zijn dagelijkse activiteiten was hij ook secre-taris van de onderafdeling van de R.K. Bouwvakarbeidersbond St. Joseph van de R.K. Werkliedenvereniging van Eemnes. Toon overleed op 6 oktober 1978.

Toon van der Wardt (1908-1978)

Toon van der Wardt werd raadslid op 8 september 1940 als opvolger van Bertus

Groen, die was afgetreden om gemeente-opzichter van Eemnes te kunnen worden. Toon werd op 1 september 1941 tegelijk met de andere raadsleden door de bezetter afgezet.

Na de oorlog keerde Toon terug in de tijdelijke raad. Hij trad na de eerste vrije verkiezingen van na de oorlog in 1946 af. Toon is twee jaar bestuurder geweest.

Hier volgt een overzicht van de 83 bestuurders uit de perioden 1811-1851 en 1851-1941 op volgorde van zittingsduur.

Bestuurders 1811-1945 op volgorde van zittingsduur.

- 01 Teunis Blom – 38 jaar en 3 maanden.
- 02 Antonius Stoutenburg – 34 jaar en 4 maanden.
- 03 Pieter van Es – 33 jaar en 8 maanden.
- 04 Izaak Wouters Stalenhoef – 32 jaar en 8 maanden.

Vooraanzicht van “De Lindeboom”, tot 1907 gemeentehuis van Eemnes. Uiterst links het uiteinde van het mennegat. Links de opkamer, het vroegere gemeentehuis. Voor de deur staan: Jan Ruizendaal (1885-1967) en zijn vrouw Heintje Post (1894-1972). De kinderen op de voorgrond zijn v.l.n.r. Gijs, Jan, Riek en Janny Ruizendaal en Kiki Elling. De foto is genomen rond 1930. Het bovenlicht is bij de sloop in 1937 gered en bevindt zich nu in de Eemnesser Oudheidkamer.

- 05 Mr. Christiaan Dirk Laan – 32 jaar en 6 maanden.
- 06 Cornelis Kuijer – 30 jaar en 1 maand.
- 07 Dirk Jansen Bieshaar – 30 jaar.
- 08 Mijndert Johan Seldenrijk – 29 jaar en 9 maanden.
- 09 Rutger Janse van ‘t Klooster – 29 jaar.
- 10 Jhr. Louis Rutgers van Rozenburg – 28 jaar en 7 maanden.
- 11 Pieter Seldenrijk – 26 jaar en 9 maanden.
- 12 Lumen Eek – 26 jaar en 6 maanden.
- 13 Mijndert Seldenrijk – 26 jaar en 1 maand.
- 14 Izaak Makker – 26 jaar.
- 15 Hermanus Meijer – 25 jaar en 11 maanden.
- 16 Bart van Essen – 25 jaar en 4 maanden.
- 17 Lammert Hoogeboom – 25 jaar en 4 maanden.
- 18 Aart Peterzen Stoutenburg – 25 jaar en 1 maand.
- 19 Hendrikus Meijsen van den Brink – 24 jaar.

- 20 Cornelis Hilhorst Gzn. – 22 jaar en 10 maanden.
- 21 Jan Hagen Wzn. – 21 jaar en 3 maanden.
- 22 Krijn Perk – 19 jaar en 11 maanden (totaal 29 jaar).
- 23 Daam Evertsz van Wegen – 18 jaar en 11 maanden.
- 24 Cornelis Eek – 18 jaar en 10 maanden.
- 25 Jan van 't Klooster Rzn. – 18 jaar en 6 maanden.
- 26 Bartolomeus Groen – 18 jaar en 3 maanden.
- 27 Arnoldus van der Wardt – 17 jaar en 6 maanden.
- 28 Gerrit Stalenhoef Izn – 16 jaar en 10 maanden.
- 29 Wouter Hagen Czn. – 16 jaar.
- 30 Hannes Aartse Stoutenburg (Johannes van Stoutenburg) – 16 jaar.
- 31 Cornelis Hagen – 15 jaar en 8 maanden.
- 32 Hendrik Bieshaar – 15 jaar en 1 maand.
- 33 Willem Eek – 15 jaar en 1 maand.
- 34 Petrus Antonius van 't Klooster – 13 jaar en 2 maanden.
- 35 Peter van Klooster – 13 jaar en 1 maand.
- 36 Hermanus Franciscus Pen – 12 jaar en 9 maanden.
- 37 Harmen Pas Wzn – 12 jaar en 6 maanden.
- 38 Sijmen Nagel – 12 jaar en 3 maanden.
- 39 Mr. Johan Hendrik Mello baron Mollerus van Westkerke – 12 jaar en 2 maanden.
- 40 Willem Cornelis van den Brink – 12 jaar.
- 41 Hendrik Jacobus Brouwer – 12 jaar.
- 42 Mr. Pieter Anton Lodewijk van Ogtrop – 12 jaar.
- 43 Jhr. Cornelis Röell - 11 jaar en 8 maanden.
- 44 Pieter van 't Klooster – 11 jaar en 5 maanden.
- 45 Dirk de Bruijn – 11 jaar en 2 maanden.
- 46 Hendrik Pas – 10 jaar en 11 maanden.
- 47 Jhr. Mr. Binnert Philip de Beaufort – 10 jaar.
- 48 Rutger Wilhemus Fokken – 9 jaar en 10 maanden.
- 49 Mr. Jacob Cornelis Gijsbert Carel Laan – 9 jaar en 1 maand.
- 50 Hendrik van Weerd / Hendrik Verweerd – 9 jaar.
- 51 Dirk Beukeboom – 8 jaar en 10 maanden.
- 52 Cornelis Schouten – 8 jaar en 2 maanden.
- 53 Jan Pen – 7 jaar en 10 maanden.
- 54 Pieter Niesen – 7 jaar en 3 maanden.
- 55 Johannes Marinus van Dijk – 7 jaar.
- 56 Abraham Snel – 6 jaar en 9 maanden.
- 57 Bessel Beijtel – 6 jaar en 4 maanden.

- 58 Jan Gijssen van Essen – 6 jaar en 4 maanden.
- 59 Hendrik van de Kuinder – 6 jaar en 4 maanden.
- 60 Willem Pas – 6 jaar en 4 maanden.
- 61 Pieter Schothorst – 6 jaar en 4 maanden.
- 62 Evert Damen van Wegen – 6 jaar en 4 maanden.
- 63 Pieter Huijsman – 6 jaar (totaal nog onbekend).
- 64 Mr. Pieter Jacob Teding van Berkhout – 5 jaar.
- 65 Aart de Bruijn – 4 jaar en 1 maand.
- 66 Gerrit van 't Klooster – 3 jaar en 10 maanden.
- 67 Peter Hagen – 3 jaar en 11 maanden.
- 68 Jacob van de Pol – 3 jaar en 1 maand.
- 69 Anthonius van der Wardt – 2 jaar.
- 70 Jan Rijksen van Eijden – 1 jaar en 10 maanden.
- 71 Hendrik Jan Riggeling – 7 maanden.
- 72 Andries Kreuzen – 6 maanden.
- 73 Mr. Hendrik Arnoud Laan jr. – 5 maanden (totaal 10 jaar).
- 74 Adriaan Rebel – 5 maanden.
- 75 Hendrik Perier – 4 maanden.
- 76 Jan Gosen van Essen – 3 maanden.
- 77 Cornelis Evertsz van Wegen – 3 maanden.
- 78 Jan Janse Bieshaar – 1 maand.
- 79 Gijsbertus Peterse van 't Klooster – 1 maand.
- 80 Pieter Perier – 1 maand.
- 81 Frans Makker – wel gekozen, maar bedankte.
- 82 Willem van Isselt – wel gekozen, maar bedankte.
- 83 Jan Prinsen – wel gekozen maar bedankte.

Samenstelling: Harry van der Voort

Het pand Kerkstraat 20-22-24, gebouwd in 1778 als de spinschool van Eemnes. Het is niet precies bekend hoe lang de spinschool in dit pand gevestigd was.

Spinschool in Eemnes

Henk van Hees

Bij de afsluiting van het kleermakersproject willen we ook nog even aandacht besteden aan iets bijzonders. Eemnes heeft een tijdlang een spinschool gekend, gevestigd in het pand, dat tegenwoordig het adres Kerkstraat 20-22-24 heeft. De school is in 1778 gebouwd op initiatief van Wiebe van de Kuinder, gerechtsbode van Eemnes en zijn vrouw Evertje de Ruig. Voor de bouw en inrichting van de school leenden zij geld van Pieter Samuel van Wickevoort Crommelin (1737-1800), Mr. Jacob Helmolt (1747-1808) en Mr. Jan Both Hendriksen (1744-1817). Van elk van de heren leenden zij 370 gulden, “gebruikt tot de opbouw van een gebouw, zullende dienen tot een spinschool alhier te Eemnes Buitendijk agter de kerk”. In de schuldbekentenis uit

1778 wordt de spinschool een fabriek genoemd en Wiebe van de Kuinder de directeur van de fabriek.

Over het reilen en zeilen van deze Eemnesser spinschool is tot nu toe nauwelijks iets teruggevonden. Er zou gewerkt moeten zijn voor tapijtfabrieken uit de omgeving. De school heeft mogelijk bijgedragen aan de toename van het aantal spinsters in Eemnes rond 1800.

In Baarn heeft Reinhard Scherenberg in 1802 de Inlandsche Tapijtfabriek aan de Hoofdstraat opgericht. In 1809 moest hij deze fabriek weer verkopen. In 1810 wordt Ephraïm Cohen (1766-1844), zoon van de schatrijke Amersfoorter Benjamin Cohen, de directeur. Ephraïm Cohen is goed op de hoogte van vernieuwingen in het proces van vervaardigen van textiel. Voor de aanschaf van nieuwe machines ging hij naar het buitenland. Hij bracht de fabriek tot bloei. In 1817 schreef hij in dit verband een boekje onder de titel: "Kort overzicht der Tapijt- en andere daarmede verbondene Fabrieken te Baarn bij Zoestdijk. Nevens iets over Tapijtfabrieken in 't algemeen". Als naam van de auteur staat daarbij: E.G.W. Cohen, Directeur der Baarnsche Fabrieken. Cohen was inmiddels met zijn vrouw overgegaan van het joodse naar het protestantse geloof en noemde zich sindsdien Ernst Gustav Wilhelm Cohen.

In zijn fabriek werden vloertapijten gemaakt van koeharen. Cohen schreef daar in zijn boekje uit 1817 over: "Wordt het (gekaarde koehaar) door de hand op spinnewielen gesponnen, wordende dit voor ons te Amersfoort, Utrecht, Laren, Eemnes en Bunschoten in Spinscholen door armen voor onze rekening verrigt".

Dit zou kunnen betekenen dat de Eemnesser spinschool in 1817 nog in functie was en dat men er o.a. werkte voor de Inlandsche Tapijtfabriek te Baarn. Cohen gaf tot 1828 leiding aan deze fabriek in Baarn, die in 1837 is opgeheven. Het lijkt erop dat de Eemnesser spinschool al eerder ter ziele was. Vanaf circa 1820 wordt het pand Kerkstraat 20-22-24 bewoond door drie huishoudens. Daar kan onmogelijk nog een spinschool bij geweest zijn.

Uitgaande van deze gegevens lijkt het de moeite waard om nog verder onderzoek te doen naar de Eemnesser spinschool.

Bronnen:

Beuk, Henriëtte, De familie Cohen en het rad van fortuin". In: Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne", 2020 nr. 3.

Cohen, E.G.W., Kort overzicht der Tapijt- en andere daarmede verbondene Fabrieken te Baarn bij Zoestdijk. Nevens iets over Tapijtfabrieken in 't algemeen". (1817)

Lezing: 'Feest der herkenning' over jaren 50 en 60

Dolf Ruesink

Presentatie: journalist/auteur Dolf Ruesink

Wanneer: Maandag 7 november 2022

Aanvang: 20.00 uur

In: Het Huis van Eemnes, Noordersingel 4

Entree: leden en niet-leden HKE gratis toegang
(vrije gift mogelijk in de melkbus)

Verkoop van zijn boek "Bewaar de herinnering"

Lezing en boekpromotie door Dolf Ruesink
'Feest der herkenning van de weemoedjaren 50 en 60'
met speciale aandacht voor Eemnes

Televisiekijken en telefoneren bij de burens. Kinderen op zaterdag boenen in de wastail. Met een boodschappenboekje naar de kruidenier. Angst voor levertraan en schooltandarts. Herinneringen aan de jaren 50 en 60. Ze komen aan bod in het programma dat journalist/auteur Dolf Ruesink (69) maandag 7 november presenteert voor de Historische Kring Eemnes.

Voor Ruesink heeft Eemnes speciale betekenis. Hij bracht er een groot deel van zijn jeugd door en zat er zelfs een tijdje op de lagere school. Zijn moeder, Martje Ruesink-Roodhart (1924-2006), is geboren en getogen in Eemnes. Ze woonde op een boerderij aan de Meentweg. Na haar huwelijk (1951) verhuisde ze naar de Achterhoek. Met haar echtgenoot Wim kreeg ze vier zonen (Dolf, Jan, Wim en Martin) die opmerkelijk genoeg allen journalist werden.

'Bewaar de herinnering. Peuter, puber en provo in de jaren 50 en 60' is de titel van het omvangrijke boek (208 pagina's en 100 nostalgische foto's), dat Dolf Ruesink publiceerde. In zijn terugblik op de zogenaamde Gouden Jaren beschrijft hij de wederopbouw van Nederland, zoals de generatie babyboomers die beleefde. De soberheid, schaarste, saaie en gezagsgetrouwe jaren 50 met aansluitend de opkomst van welvaart, beatmuziek, lange haren, inspraak, gelijke rechten en afbrokkeling van

Een bijzondere foto uit de Tweede Wereldoorlog. De familie Roodhart, wonende aan de Meentweg 113 in Eemnes, viert het 25-jarig huwelijk van vader Jan Roodhart (1879-1971) en moeder Maasje van de Pol (1885-1968). Op het familieportret, met op de achtergrond een kenmerkende Watermolen, staan de ouders met alle kinderen. De foto is gemaakt op vrijdag 16 mei 1941. Voorste rij: het bruidspaar Maasje v.d. Pol en Jan Roodhart met in het midden jongste zoon Teunis, die later wethouder van Eemnes en dijkgraaf bij het waterschap zou worden. Bovenste rij (v.l.n.r.): Tinie, Teuntje, Bep, Martje (moeder van Dolf Ruesink), Aalt en Tijmen Roodhart.
FOTOBRON: Archief familie Roodhart.

gezag en kerkgang in het navolgende decennium vol grote maatschappelijke veranderingen.

In het programma 'Feest der herkenning' (2 x 45 minuten) worden veel interessante thema's behandeld. Huis en haard, opvoeding en geloof, oorlog en bevrijding, eten uit de moestuin, onderwijs, gezondheidszorg, radio en televisie, spelletjes en verzamelingen, tradities en folklore in Nederland, protesteren en demonstreren in de roerige jaren zestig. Alles komt aan bod in een boeiende mix van korte verhalen, oude foto's, beelden uit het Polygoon Nieuws en voorwerpen uit een oude reiskoffer. Ruesink besteedt deze avond extra aandacht aan Eemnes. Zo vertelt hij over z'n Gelderse vader, die als lid van het Dutch National Bataljon in mei 1945 met het Eer-

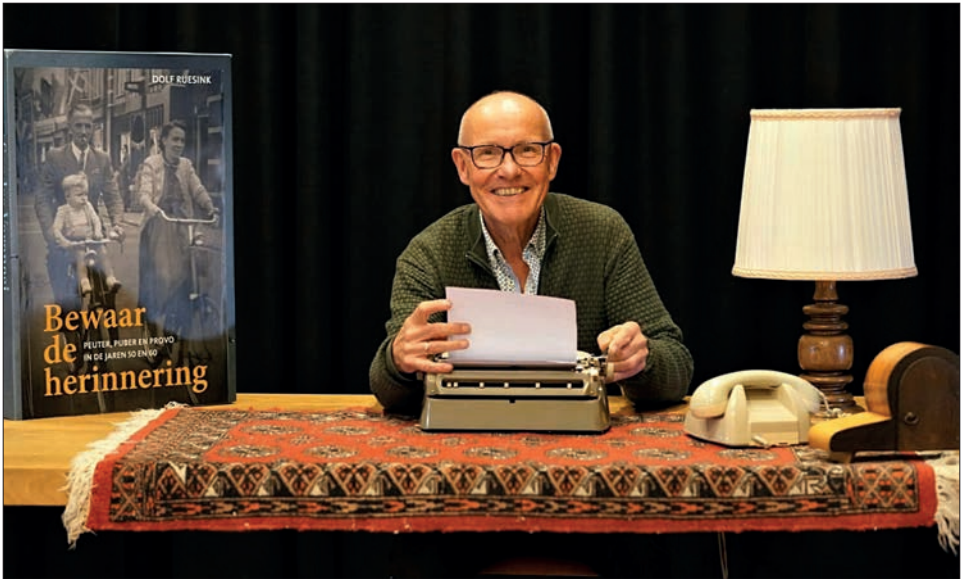
Dolf Ruesink met zijn nieuwste boek voor de boerderij van zijn grootouders aan de Meentweg, waar hij vanaf z'n prille jeugd (in de kinderwagen bij de hooiberg), alle vakanties doorbracht. 'Logeren bij familie was vroeger heel gewoon, want op vakantie gaan was voor velen nog niet weggelegd'.

ste Canadese Leger bij de bevrijding van Eemnes betrokken was en daar een aantal weken werd gestationeerd. De jonge bakkerszoon uit de Achterhoek ontmoette in die dagen boerendochter Martje Roodhart. Ze werden verliefd, kregen verkering en zouden vijf jaar later trouwen.

Martje Roodhart heeft haar belevenissen en herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog (tussen haar 15e en 20e levensjaar) gedetailleerd beschreven en nagelaten. Ze beschrijft hoe haar familie onderduikers verborgen hield op de boerderij, wanhopige burgers in de hongervinter aanklopten voor melk, textiel en sieraden werden geruild voor voedsel en hoe een Duitse soldaat haar dappere vader dreigde dood te schieten. Dolf leest daarover fragmenten voor uit zijn boek.

In de zomer van 1965 zaten Dolf en zijn twee jaar jongere broer Jan zes weken op de christelijke lagere school (de "Bijbelschool") aan de Laarderweg. Broer Wim was

Dolf Ruesink tussen voorwerpen uit de jaren 50 en 60. Links zijn nieuwe boek "Bewaar de herinnering" met veel verwijzingen naar Eemnes.

tijdens een vakantieverblijf van het gezin op de Meentweg van een hek gevallen. Hij had een gecompliceerde breuk aan de arm en werd geopereerd in het St.- Jansziekenhuis in Laren (N-H). Moeder bleef noodgedwongen met de kinderen in Eemnes. Dolf en Jan kwamen als 'vreemde leerlingen' uit de Achterhoek in de hoogste groep (klas 4 t/m 6).

Het interactieve programma, waarbij ook het publiek aan het woord kan komen, wordt afgesloten met een quiz. Iedereen in de zaal kan meedoen. De 'kenner van de jaren 50 en 60' krijgt als winnaar een leuke hoofdprijs. Vooraf, in de pauze en na afloop, kunnen belangstellenden het boek 'Bewaar de herinnering' aanschaffen. Dolf zet er desgewenst een persoonlijk woordje in en signeert. Vanwege zijn betrokkenheid en band met Eemnes zal Ruesink de bezoekers van deze HKE-lezing – eenmalig – het boek voor een vriendenprijs verkopen. Alle kopers krijgen vijftig procent korting.

Soft-cover uitgave: € 10,00 (prijs in boekhandel € 19,95)

Hard-cover uitgave: € 15,00 (prijs in boekhandel € 24,95)

Burgemeester en wethouders botsen over benoeming van handwerkonderwijzeres in Eemnes

Harry van der Voort

Een nieuw vak op school

In 1878 werd een nieuwe wet op het lager onderwijs voor kinderen van 6 t/m 12 jaar ingevoerd. Eén van de vernieuwingen was het verplicht stellen van het vak nuttige handwerken voor meisjes. De wetgever had hierbij twee doelen voor ogen. Allereerst hoopte men dat zo het onderwijs voor meisjes aantrekkelijker zou worden. Ze leerden dan in de ogen van hun ouders iets nuttigs waardoor ze minder snel thuisgehouden zouden worden voor allerlei hand en spandiensten. Daarnaast leerden ze iets wat hen later goed van pas zou komen: niet alleen in hun toekomstige huishouden maar ook bij hun baan als dienstbode of hulp in de huishouding.

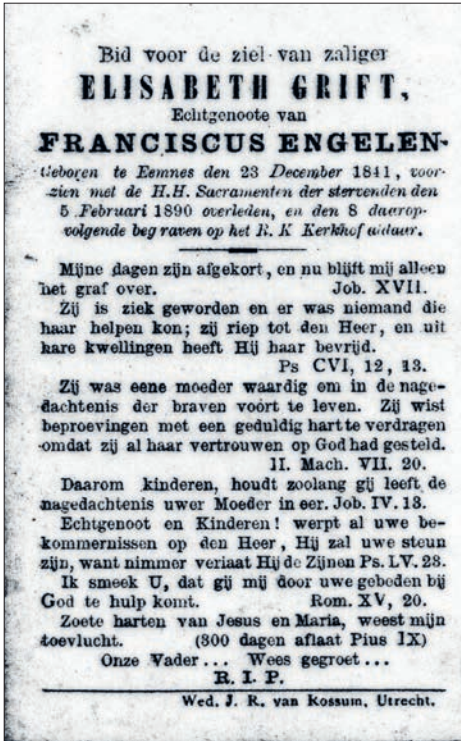
De invoering van het nieuwe schoolvak in Eemnes

Het gemeentebestuur reageerde traag bij het invoeren van het onderwijs in nuttige handwerken op de scholen in Eemnes. In de vergadering van de gemeenteraad van 15 november 1883 werd de begroting voor 1884 nog een keer behandeld. De Ge-deputeerde Staten van Utrecht wilden dat er geld voor het salaris voor één of meer onderwijzeressen in de nuttige handwerken voor meisjes in de begroting zou worden opgenomen.

De raad stelde vast dat de katholieke meisjes al prima onderwijs in dit vak kregen via de katholieke kerk en dat de Openbare School van Eemnes-Buiten nog nauwelijks meisjes als leerlingen had omdat de protestantse meisjes sinds 1881 naar de School met den Bijbel gingen.

Voor de Openbare School van Eemnes-Binnen werd een jaarsalaris van 100 gulden gereserveerd voor een onderwijzeres in dit vak. Daar kwam in de praktijk verder niets van terecht omdat de Openbare School van Eemnes-Binnen in 1885 opging in die van Eemnes-Buiten.

*Bidprentje van Elizabeth Grift (1841-1890), ge-
 trouwd met kleermaker Frans Engelen.*

Burgemeester Jhr. C. Röell vertelde op 27 juni 1899 aan de raad hoe het zover gekomen was. Al enige tijd waren er op de Openbare School van Eemnes geen leerlingen meer, die de handwerklessen volgden. De twee meisjes, die nog op deze school zaten, gingen voor de handwerklessen in de middaguren naar een school in Laren. Volgens de burgemeester stuurden de desbetreffende ouders hun dochters naar Laren omdat het onderwijs in handwerken op de Openbare School gebrekkig was. Nadat de burgemeester met Aaltje Engelen over deze problemen had gesproken, vroeg zij eervol ontslag aan. De burgemeester wilde verbetering van het handwerkonderwijs om daardoor de vertrokken meisjes weer

Voor het kleine groepje meisjes op de Openbare School van Eemnes werd op 22 januari 1889 toch een handwerkonderwijzeres aangesteld. Het was Elisabeth Grift, de vrouw van kleermaker Frans Engelen, die op Laarderweg 5 woonde. Helaas overleed ze ruim een jaar later op 25 februari 1890. Per 11 mei 1890 werd haar dochter Aaltje Engelen als haar opvolgster benoemd. Aaltje was op dat moment nog net geen 18 jaar. Net als haar moeder kreeg ze een traktement van 100 gulden per jaar. Met Aaltje als handwerkonderwijzeres verliet het niet best.

*Aaltje Engelen (1873-1949), ge-
 trouwd met Anthonie Wortel en
 later met Gerrit van Klooster. Zij
 gaf in haar jeugd handwerkles-
 sen op de Openbare School van
 Eemnes.*

naar Eemnes te laten terugkeren. De raad besloot daarom op voorstel van B en W om een onderwijzeres aan te stellen die ook een diploma voor het vak nuttige handwerken had. B en W moesten daarvoor een oproep in de kranten plaatsen.

Onenigheid over de oproep in de kranten

Na de vergadering van 27 juni 1899 heeft de burgemeester een oproep laten plaatsen in twee vakbladen, die door alle onderwijzers en onderwijzeressen werden gelezen. Daarop solliciteerde één gediplomeerde onderwijzeres.

Toen de beide wethouders Lumen Eek en Aart van der Wardt dat te weten kwamen, waren zij verontwaardigd. Zij hadden ook graag gezien dat er een oproep in De Goot- en Eemlander was geplaatst zodat de Eemnesser vrouw Groen had kunnen solliciteren. Het ging om Grietje Brouwer, getrouwd met Jaap Groen, die woonde op de hoek Kerkstraat 1 – Wakkerendijk 4.

Op de vraag van de burgemeester of vrouw Groen dan wel de nodige bekwaamheid had om onderwijs te geven, antwoordden de wethouders dat zij een goed huisvrouw en naaister was, en dat ze al 12 jaar als naaister werkzaam was voor Petrus Gerardus Staal, het hoofd van de Openbare School in Eemnes. Hij zou inlichtingen kunnen geven over haar bekwaamheid.

De burgemeester stelde daarop dat ze misschien wel een goede naaister was maar dat dit nog niet betekende dat ze goed onderwijs kon geven. Hij was bang dat met vrouw Groen dezelfde problemen zouden ontstaan als met Aaltje Engelen. Toch werd tijdens de vergadering van B en W van 24 juni 1899 besloten dat er alsnog een oproep in De Gooien Eemlander zou komen waarop voor 7 augustus gereageerd moest worden.

Tijdens de vergadering van B en W van 11 augustus 1899 maakte de burgemees-

Bidprentje van Grietje Brouwer (1861-1914),
getrouwd met Jacobus Groen.

ter bekend dat er drie sollicitaties waren gekomen. Stemming resulteerde in de volgende voordracht voor de raad:

1. Grietje Brouwer, echtgenote van J. Groen uit Eemnes
2. mej. A. Mulder uit Baarn
3. mej. E.S. Bakhuizen uit Loosdrecht

Toenemende moeilijkheden

Op 14 augustus 1899 was er weer een vergadering van B en W. De burgemeester vertelde dat er een brief van de schoolopziener was gekomen waarin deze verklaarde niet met de voordracht te kunnen instemmen. Daarom kwam de burgemeester met het voorstel om vrouw Groen van de voordracht te verwijderen. De wethouders bleven er echter bij dat zij vrouw Groen graag benoemd wilden zien. Daarop vroeg de burgemeester welke motieven zij daarvoor hadden. De wethouders gaven aan dat zij geen reden hadden om vrouw Groen hoger in te schatten dan de anderen. Toch wilden zij haar graag benoemen omdat:

1. Zij meenden dat vrouw Groen goed onderwijs kon geven.
2. Vrouw Groen een echte Eemnesser was.
3. De vroegere onderwijzeres Elisabeth Engelen-Grift ook goed kon naaien al had ze geen akte van bekwaamheid.
4. Vrouw Groen dicht bij school woonde, waardoor ze goed in de gelegenheid was om onderwijs te geven.
- 5.

De burgemeester bleef van mening dat men in het belang van het onderwijs moest kiezen voor een onderwijzeres die ook gediplomeerd was voor het geven van handwerklessen. Hij wilde de voordracht daarop aanpassen. Wethouder Aart van der Wardt stelde toen voor om de behandeling van dit onderwerp een week uit te stellen. Daartoe werd uiteindelijk besloten.

Tijdens de raadsvergadering, die nog dezelfde dag 14 augustus 1899 werd gehouden trok de burgemeester de voordracht van 11 augustus in. Hij deed dat omdat hij bang was dat bij de keuze van vrouw Groen de schoolopziener het raadsbesluit ter vernietiging zou voordragen aan Gedeputeerde Staten. Verdere behandeling kwam niet tijdens de vergadering van B en W van 21 augustus aan de orde, maar wel tijdens

*Jhr. Cornelis Röell (1867-1907).
Hij was van 1895 tot zijn dood
in 1907 burgemeester van
Eemnes.*

de raadsvergadering van 5 september 1899. De burgemeester presenteerde daar een nieuwe voordracht, opgemaakt door B en W in overleg met de schoolopziener. Deze zag er als volgt uit:

1. Mej. A. Mulder uit Baarn
2. Mej. E.S. Bakhuizen uit Loosdrecht

De onderwijzeres nuttige handwerken zou benoemd worden met ingang van 16 september, voor de tijd van één jaar. In deze vergadering werd Alberta Mulder met algemene stemmen benoemd. Met ingang van 15 september 1900 kreeg ze haar vaste aanstelling.

Herhalingscursus

Omdat er voor 1900 aan de Openbare School in Eemnes slecht of geen onderwijs in de nuttige handwerken was gegeven, werd in de vergadering van B en W van 4 oktober 1900 besloten om een herhalingscursus voor meisjes op te zetten. Er werden tien

Het voormalige RK Verenigingsgebouw van Eemnes. Op deze plek was voor 1915 de Openbare Lagere School van Eemnes

meisjes tot deze cursus toegelaten. Daarbij was ook Maria Helena Staal (1884-1971), dochter van het hoofd van de Openbare School. In juli 1901 werden nog eens drie meisjes tot de cursus toegelaten. Deze herhalingslessen werden ook gegeven door de handwerkonderwijzeres.

Tijdens de vergadering van B en W van 8 juni 1903 werd besloten om op advies van de schoolopziener deze herhalingscursus af te schaffen.

Hoe het verder ging.

Mej. Alberta Mulder bleef als handwerkonderwijzeres in functie tot 1 oktober 1903. Omdat er in verband met het toenemend aantal leerlingen een extra leerkracht benoemd zou gaan worden, besloot men om te kiezen voor een onderwijzeres met de bevoegdheid om handwerken te geven. Dat werd mej. H.J. Correljé, die benoemd werd per 29 december 1903. In de tussenliggende periode werden de handwerklessen gegeven door Maria Helena Staal, dochter van het hoofd van de Openbare School, die toen pas 19 jaar was. Na het vertrek van mej. Correljé in 1906 werd mej. A.C. Bongers benoemd.

De andere scholen

In 1875 verrees naast de katholieke St.-Nicolaaskerk op Wakkerendijk 62 het Heilig Hartgesticht. In dit gebouw woonde de kloostergemeenschap van de zusters Franciscanessen van Heythuysen. De nonnen runden daar ook een naaischool voor meisjes, die de lagere school hadden verlaten, een naaiatelier en een bewaarschool voor kleine kinderen. Kort daarna volgde een reorganisatie en uitbreiding met een lagere school voor meisjes. De zusters van het naaiatelier gingen daar de handwerklessen verzorgen. Dat bleef zo tot 1953 toen de zusters uit Eemnes vertrokken.

In 1883 kwam de School met den Bijbel aan de Laarderweg gereed. Ook hier was er binnen het schoolbestuur een discussie of men een onderwijzeres met handwerkbevoegdheid zou benoemen of een vrouw uit het dorp. Er werd gekozen voor het laatste. De keuze viel op Hanna van Paaschen (1835-1902), getrouwd met Willem Pas. Ze moest de meisjes naaien en breien leren en kreeg hier 120 gulden per jaar voor. De leerlingen moesten zelf voor de benodigheden zorgen. Hanna van Paaschen hield het acht jaar uit, ook al had ze grote moeite met het houden van orde tijdens haar lessen. Na haar vertrek kwam er ook hier een onderwijzeres met handwerkbevoegdheid.

Eemnesser vlag mee op reis!

Henk Bakker

Henk en Lidy Bakker in Limburg

Henk en Lidy Bakker laten ons deze keer zien waar zij de Eemnesser vlag mee naar toe hebben genomen. Zij stuurden ons een foto van hun Eemnesser vlag met uitzicht op de heuvels van Zuid-Limburg.

Misschien hadden we ook een Eemnesser vlag op onze fietsen moeten bevestigen. Dan zou de vlag het afgelopen jaar namelijk ook Slowakije, Liechtenstein en Zwitserland bezocht hebben.

Oproep aan iedereen, die de Eemnesser vlag mee op reis neemt! Stuur ons een foto met de Eemnesser vlag, gemaakt tijdens je vakantie. Schrijf er een tekstje bij en wij zorgen ervoor dat dit in ons kwartaalblad komt!

Je kunt de foto en de tekst versturen naar het redactie-adres:

info@kleinwee.demon.nl of naar het e-mailadres van de Historische Kring Eemnes.

Het kwartaalblad van de HKE gaat op vakantie mee!

In de week van 20 t/m 26 juni jl. namen Wies de Bont-van Dalen en haar vriendin Fie Blom-Overeem met vele anderen deel aan een zorgvakantie in Wezep. En natuurlijk nam Wies het kwartaalblad van de HKE in haar bagage mee! Want met dat blad wordt je vakantie inderdaad een gegarandeerd succes! In het midden van bijgaande foto staat Wies de Bont-van Dalen met het kwartaalblad in haar hand.

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
BP Koot
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasschuur
Grandcafé Eemland
Groentespecialzaak
Lekker Gezond
Hoveniersbedrijf Ben Makker
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor Eemnes
Van der Waaij,
Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

ct media

vormgeving & intermediair

ook voor:

- autobeletering
- reclameborden
- vlaggen/stickers

www.ctmedia.nl 06 14 69 99 70

SPONSERS:

Bouwbedrijf Theo van der Wardt
Nieuwbouw . verbouw . onderhoud
Zonnebaarsweg 2 | Eemnes | Mob 06 55 805 550

Vrienden van de Oudheidkamer

Inleveren kopij

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor:

15 november 2022

e-mail naar: info@kleinwee.demon.nl

Bij het aanleveren van te veel kopij zullen de artikelen op volgorde van aanlevering geselecteerd worden voor publicatie. Artikelen die aansluiten bij de actualiteit krijgen voorrang.

Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

Eemnes - Huizen

KCEEMNES.NL

Heb je spullen over?

Schenk ze aan ons en je krijgt **10% korting*** op je volgende aankopen in onze winkels!

Heb je zelf geen geschikt vervoer, of zijn je spullen te groot of te zwaar om naar ons KringloopCentrum in Eemnes of Huizen te brengen? Maak dan gebruik van onze gratis ophaalservice. Bel of maak je ophaalafpraak via onze website. Wij halen ook spullen op in BLARICUM, EEMNES en LAREN.

KringloopCentrum Eemnes
Zuidersingel 4, 3755 AZ Eemnes

KringloopCentrum Eemnes Huizen
Machineweg 2a, 1271 EE Huizen

Openingstijden inbreng:

Maandag t/m vrijdag 8.30 – 16.30 uur | Zaterdag 9.30 - 16.30 uur

Tel. 035-5380808 | www.kceemnes.nl | [WEBSITE www.kceemnes.nl](http://www.kceemnes.nl)

*Geldt niet in combinatie met andere kortingsacties.

NOTARISKANTOOR EEMNES

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT, NOTARIS

MR. E.H. SCHADE, NOTARIS

ORIËNTEREND GESPREK (30 MINUTEN) GRATIS

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES

TELEFOON (035) 533 67 04 – INFO@NOTARISKANTOOREEMNES.NL

WWW.NOTARISKANTOOREEMNES.NL

HOVENIERSBEDRIJF

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES

T: 035-5311332

M: 06-51447934

E: BENMAKKER@PLANET.NL

W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN

TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING

EEMLAND

grandcafé & evenementen

LAARDERWEG 24 EEMNES

Grandcafé Eemland biedt talloze mogelijkheden voor het organiseren van uw bijeenkomsten of evenementen. Onze zalen bieden ruimte voor groepen van 10 tot 300 gasten. Ons team staat klaar voor al uw wensen en een goede verzorging van uw gasten.

Tel. 035-5315864 - info@grandcafe-eemland.nl - www.grandcafe-eemland.nl

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

AL UW
SCHILDERWERK
IN VERTROUWDE
HANDEN

Tel. 06-518 864 13

BP KOOT

Tanken - Wassen - Shop

contactlenzen

optometrie

brillen

e e m

o p t i e k

eemoptiek.nl
info@eemoptiek.nl

035 - 621 24 99
laarderweg 44 - eemnes

de Kaasschuur

Sinds 1968

ambachtelijke kazen
www.dekaasschuur.nl

exclusieve wijnen
Laarderweg 45

heerlijke noten
3755 AL Eemnes